

Nr 382.

Av herr Magnusson, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.

I de likalydande motionerna I:380 av herr Ewerlöf m. fl. och II:504 av herr Hjalmarson m. fl. har yrkats avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 79 med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952. Jag instämmer i det avslagsyrkande, vari dessa motioner utmytna.

Om likväl ovanberörda proposition mot förmodan skulle läggas till grund för lagstiftning, bör det i propositionen framlagda förslaget enligt min mening under alla förhållanden bli föremål för justering i nedannämnda avseenden.

1. Beträffande beskattningens grundläggande principer anfördes i det av Sveriges industriförbund m. fl. näringsorganisationer åberopade yttrandet över utredningsmännens förslag, att anledningen till att förslaget icke vore användbart såsom grundval för en konjunkturskatt i främsta rummet vore den, att utredningsmännen ansett sig kunna utan äventyrande av rättssäkerheten och syftet med lagstiftningen vidtaga även sådana förenklingar i förhållande till den senaste krigskonjunkturbeskattningen, att i författningsförslaget icke inrymts sådana bestämmelser rörande jämkning av jämförelseinkomst, som förekommo i exempelvis anvisningarna till 4 § punkt 3 förordningen om krigskonjunkturskatt för år 1943, och ej heller någon motsvarighet till det betydelsefulla stadgandet i 4 § 4 mom. samma förordning, enligt vilket inkomstökning, som ådagalades ha uppkommit oberoende av krigskonjunkturen, undantogs från krigskonjunkturbeskattning.

I den föreliggande propositionen ha dessa erinringar så till vida beaktats, att utsträckt möjlighet till jämkning av jämförelseinkomsten medgivits, varjämte i 5 § 1 mom. fjärde stycket föreskrivits, att om rörelse avsevärt utvidgats genom utbyggnad av produktionsapparaten eller utökning av antalet anställda eller därmed jämförliga åtgärder, får vid fastställande av taxerad merinkomst avdrag från uppskattad merinkomst ske för vad som av den skattskyldige visas utgöra inkomstökning genom utvidgningen, i den mån denna inkomstökning kan anses överstiga den gottgörelse för naturlig utveckling o. d., som givits vid fastställande av jämförelseinkomsten, d. v. s. 15 % av den omräknade nettointäkten för jämförelseåret.

Av motiveringen för stadgandet framgår emellertid, att avsikten är att detta skall givas en mycket restriktiv tolkning. Finansministern anför nämligen, att rätten till bevisning bör inskränkas till sådana fall där den skattskyldige kan åberopa utåt lätt fastställbara fakta som stöd för sitt yrkande, såsom exempelvis att rörelsens kapacitet ökats genom utbyggnad av pro-

duktionsapparaten eller genom utökning av arbetspersonal eller därmed jämförbart förhållande. Däremot skulle icke såsom skäl för yrkande om större undantag kunna åberopas rationalisering, normal utveckling utan samband med utvidgning av rörelsen eller liknande svårutredda och svårkonstaterbara omständigheter. Vinstökningar genom sådana omständigheter böra enligt finansministerns mening inrymmas under schablonregeln.

Även om jag delar finansministerns uppfattning att det är angeläget att den ifrågasatta lagstiftningen göres så enkel som möjligt, kan dock förenklingen enligt min mening icke drivas så långt, att rationaliseringsåtgärder, hur genomgripande de än må vara, icke i förevarande hänseende skulle få likställas med kapacitetsökande utbyggnad av produktionsapparaten och ökning av arbetspersonalen. Vad som i detta sammanhang är relevant är ju att *rörelsens kapacitet ökas*. Huruvida detta skett genom utvidgning eller rationalisering bör icke tillmätas betydelse. Ett företag, som under nuvarande läge å arbetsmarknaden hörsammat statsmakternas appell om produktionsökning och exportoffensiv och ökat sin kapacitet exempelvis genom anskaffning av moderna, arbetsbesparande maskiner, bör icke rimligen beskattas till konjunkturskatt av denna anledning. Så blir emellertid enligt det föreliggande förslaget icke sällan fallet. Åtskilliga exempel kunna anföras på att moderna maskiner, som kunna skötas av en enda man, ha samma produktionskapacitet som äldre maskiner, vilka kräva bemanning av flera personer. Att avvisa kravet på rätt att förebringa bevisning angående rationalisering under hänvisning till 15-procentsavdraget synes mig icke befogat. Även då fråga är om genomgripande rationalisering kan bevisningen i allmänhet stödjas på »utåt lätt fastställbara fakta» så att den skattskyldige icke behöver gå in på »svårutredda och svårkonstaterbara omständigheter».

2. Enligt utredningsmännens förslag skulle — vid omräkningen av nettointäkten för jämförelseåret — hänsyn bl. a. tagas till förändringar i dold reserv i varulager. Med dold reserv i lagren vid in- och utgången av jämförelseåret skulle därvid avses skillnaden i den faktiska anskaffningskostnaden med hänsyn tagen till inkurans och bokfört värde. Utredningsmännen hade ansett, att hänsyn till prisförändringar under jämförelseåret icke behövde tagas, när den genomsnittliga prisnivån under år 1949 icke undergått så väsentliga förändringar att ett hänsynstagande till desamma kunde ha någon större praktisk betydelse för taxeringsresultatet. Detsamma syntes gälla för år 1948.

Enligt det i propositionen framlagda förslaget skall vid beräkningen av dold reserv i lagren vid in- och utgången av jämförelseåret anskaffningsvärdet vid båda tidpunkterna beräknas efter de vid jämförelseårets utgång gällande återanskaffningsvärdena. Den omräkning av jämförelseårets lager, som denna bestämmelse förutsätter, kommer att medföra betydande

merarbete för flertalet skattskyldiga och giva upphov till skattetvister. Även om prisförändringarna äro små och omräkningen alltså skulle få ringa praktisk betydelse medför densamma merarbete. Därtill kommer att ett mycket stort antal företag inför årets bokslut redan gjort beräkningar på grundval av utredningsmännens förslag. Därvid ha de faktiska anskaffningsvärdena av in- och utgående lager för jämförelseåret framräknats. Detta arbete skulle genom den föreslagna avvikelser från utredningsmännens förslag bli i det närmaste utan värde och företagen bli nödsakade att, även då resultatet i stort sett blir detsamma, verkställa nya arbetskrävande beräkningar.

Ändringsförslaget har föranletts av att några remissinstanser, bl. a. kammarrätten, riksskattenämnden och Sveriges industriförbund, framhållit att — även om prisnivån under åren 1948 och 1949, såsom utredningsmännen anfört, varit i stort sett oförändrad — vissa varuslag, framför allt vissa metaller, avsevärt sjunkit i pris. Vad dessa remissinstanser velat framhålla synes ha varit att, om den skattskyldige kunde påvisa att prisfall förelegat, hänsyn härtill borde tagas vid omräkningen av nettointäkten för jämförelseåret. Remissinstanserna ifrågasatte däremot icke att komplicera tillämpningen av förordningen genom en bestämmelse om *obligatorisk* omräkning av värdena å lagren under jämförelseåret på sätt i propositionen föreslagits.

En justering av förslaget i förevarande del i enlighet med de ovanberörda remissinstansernas yrkanden skulle tillgodose såväl önskemålet om en förenkling av deklara-tions- och kontrollarbetet som det särskilt på skattens retroaktiva karaktär grundade önskemålet om en försiktig merinkomstberäkning.

3. På grund av den kritik, som av åtskilliga remissinstanser framfördes mot utredningsmännens förslag rörande avdrag vid taxering till konjunkturskatt för avsättning till pensionsstiftelser, har en omarbetning av utredningsmännens förslag i denna del ägt rum. Angående innebörden av det i propositionen framlagda förslaget i denna del hänvisas till s. 70—71 i propositionen. Såsom finansministern anför anknyta de av honom förordade bestämmelserna »i viss omfattning» till bestämmelserna i investerings-skatteförordningen.

Liksom ett flertal över förslaget hörda remissinstanser, bl. a. Tjänstemännens centralorganisation och Kooperativa förbundet, håller jag före, att ifrågavarande bestämmelser icke böra utformas mer ofördelaktigt för de skattskyldiga än vad som gäller i fråga om investeringsskatten.

Finansministern har som stöd för det i propositionen framlagda förslaget anfört, att det s. k. investeringsskattetaket icke kunnat helt godtagas med hänsyn till att de i 6 § investerings-skatteförordningen meddelade reglerna för beräkning av s. k. framtida avgifter skulle innebära en för de skattskyldiga i detta sammanhang omotiverad förmån. Enligt dessa regler

skall hänsyn vid beräkningarna endast tagas till anställda, som vid beskattningsårets ingång uppnått 25 års ålder. Tjänstemännens centralorganisation har emellertid i sitt över förslaget till investeringsskatt avgivna yttrande upplyst, att pensionsfrågan för de anställda i regel ordnades vid 21 à 23 års ålder. Ovannämnda bestämmelse är således oförmånlig för de skattskyldiga. Å andra sidan borde dessa gynnas genom bestämmelsen, att de framtida avgifterna icke skola antagas lägre än de från 25 år till pensionsåldern oföränderliga avgifter, som skolat erfordras för att säkerställa pensionerna. Den i 6 § andra stycket investeringsskatteförordningen införda schablonregeln innebär således, att en kvittning äger rum mellan dessa två beräkningsgrunder. Även om det endast undantagsvis torde inträffa, att avdragsrätten genom den sålunda utformade schablonregeln blir mer begränsad än som åsyftats, kan dock så understundom tänkas bli fallet. Genom den i 4 § 2 mom. c i det föreliggande förslaget införda 80 %-spärren torde däremot avsättningar även för icke framtida avgifter i viss utsträckning tämligen regelmässigt förhindras.

Enligt min mening bör ovanberörda spärren slopas. Även om därigenom avdrag för avsättningar, som i någon mån inkludera framtida avgifter, skulle komma att medgivnas vid taxering enligt den föreslagna förordningen, synes ett dylikt resultat knappast komma i strid med de för förordningens utformning gällande principerna. Att konjunkturvinster i någon ringa mån skulle komma att användas för täckande av framtida avgifter för säkerställande av gjorda pensionsuffästelser synes ock vara ägnat väcka desto mindre betänkligheter, som dylika vinster själfvallet huvudsakligen äro att finna inom konjunktur känsliga verksamhetsgrenar och, om vinsterna förbytas i förluster, svårigheter utan tvivel komma att uppstå för många företag att fullgöra de i hög grad tyngande pensionsförpliktelser, varmed de flesta företag under senare år belastats.

4. Vid beräkning av taxerad merinkomst tages i det föreliggande förslaget ingen hänsyn till inkomstökning, som föranletts av ökning av det i rörelsen arbetande egna kapitalet, trots att betydande reella kapitalökningar i olika former förekommit hos ett stort antal företag under tiden sedan jämförelseåren. Detta har motiverats av praktiska skäl. Det synes dock icke möjligt att driva förenklingen av lagstiftningen därhän, att ingen som helst hänsyn lages till att ett företag sedan jämförelseåret avsevärt ökat sitt kapital. Det är rimligt att icke komplicera tillämpningen av bestämmelserna genom en justering med hänsyn till kapitalökning i andra fall än där kapitalökningen uppgår till ett betydande belopp, förslagsvis 50 000 kronor. Om en sådan gräns införes och beräkningen av det egna kapitalet sker på sätt gällde i 1946 års förordning om utdelningsbegränsning — det egna kapitalet utgjorde enligt nämnda förordning bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen, varmed avses bolagets tillgångar efter av-

drag för skulder och värdeminskningsposter enligt den värdesättning som skett i balansräkningen — synes någon bärande invändning mot införande av avdrag för ränta å ökning av eget kapital icke kunna göras. Räntesatsen bör liksom i krigskonjunkturskatteförordningarna sättas till 6 procent. Man synes kunna bortse från de fall, då minskning av eget kapital föreligger, enär företag, som redovisa ökade vinster, i regel torde arbeta med oförändrat eller ökat kapital.

Om avdrag för kapitalökning sålunda medgives, bör detta beaktas vid uppskattningen av skälig jämförelseinkomst.

5. Enligt bestämmelserna i 8 § andra stycket skall konjunkturskatten utgöra grundbeloppet efter avdrag för det belopp, varmed statlig inkomstskatt för den skattskyldige skulle ha minskats, om konjunkturskattens grundbelopp avdragits från den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten och det därefter återstående beloppet utgjort taxerad inkomst. Motiveringen till denna beräkning av konjunkturskatten är — liksom fallet var i fråga om krigskonjunkturskatten — att av den skattskyldiges inkomst ett belopp motsvarande grundbeloppet indragits till staten, varför statlig skatt rimligtvis icke bör utgå på detta belopp. Om det till statlig inkomstskatt beskattningsbara beloppet understiger grundbeloppet, kan detta bero på att beskattningen av en del av årsvinsten genom vinstreglerande åtgärder uppskjutits till ett kommande år. Då denna del av vinsten ett kommande år framtages till beskattning, kommer statlig inkomstskatt således att beräknas på vinstbelopp, vilka indragits till staten i form av konjunkturskatt. De skattskyldiga ha icke alltid möjlighet att förhindra en dylik obillig beskattningseffekt. Den föreliggande propositionen framlägges så sent, att boksluten i vissa fall redan äro fastställda, vartill kommer att skiljaktiga meningar rörande beräkningen av grundbeloppet kunna ifrågakomma med påföljd att grundbeloppet kan bli fastställt till ett avsevärt högre belopp än den skattskyldige räknat med.

Det synes angeläget undvika att statlig inkomstskatt uttages för inkomster, som konfiskerats av staten. Detta synes kunna ordnas enligt två metoder. *Antingen* kan avdragsrätt medgivas vid kommande års taxeringar för sådan del av grundbeloppet, som icke täckes av det till statlig inkomstskatt beskattningsbara beloppet för samma år, *eller* också kan den bestämmelsen införas, att det belopp, varmed grundbeloppet skall minskas, icke skall understiga den statliga inkomstskatt, som skulle ha beräknats, därest den skattskyldiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara belopp motsvarat grundbeloppet. Övervägande skäl — framför allt angelägenheten att underlätta tillämpningen — tala för det senare alternativet.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer jag,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 79 eller, därest detta yrkande icke skulle bifallas,

att riksdagen vid behandling av nämnda proposition för sin del måtte besluta, att 4 § 2 mom., 5 § 1 mom. och 8 § förordningen om konjunkturskatt för år 1952 samt punkt 1 av anvisningarna till 4 § ävensom anvisningarna till 5 § samma förordning skola erhålla nedan angivna lydelse:

4 §.

2 mom. Vid bestämmande — — — : — — — jämförelseårets utgång.

c) Har avdrag — — — : — — — : — — — tillkommande post.

Vad nu sagts — — — : — — — : — — — gjorda avsättningen överstiger det belopp, vartill stiftelsens förmögenhet beräknats — — — : — — — bestämmelserna.

I fråga om — — — : — — — stycket sägs.

d) Har vid — — — : — — — : — — — avgående post.

5 §.

1 mom. Det belopp, varmed omräknad nettointäkt för beskattningsåret överstiger summan av jämförelseinkomsten och ränta å ökning av eget kapital i rörelsen, utgör *uppskattad merinkomst* av förvärvskällan.

Det belopp, varmed omräknad nettointäkt för beskattningsåret understiger summan av jämförelseinkomsten och ränta å ökning av eget kapital i rörelsen, utgör *uppskattad inkomstminskning* av förvärvskällan.

Vad ovan stadgats om ränta å ökning av eget kapital i rörelsen äger dock tillämpning allenast om kapitalökningen överstiger 50 000 kronor. Ränta beräknas efter sex procent.

Uppskattad merinkomst — — — : — — — : — — — i femte stycket här nedan.

Har rörelse avsevärt rationaliserats eller utvidgats genom — — — : — — — : — — — utgöra inkomstökning genom rationaliseringen eller utvidgningen, i den mån — — — : — — — av jämförelseinkomsten.

8 §.

För konjunkturskatten — — — : — — — beskattningsbara merinkomsten.

Konjunkturskatten skall — — — : — — — taxerad inkomst. Det belopp, varmed grundbeloppet sålunda skall minskas, må icke understiga den statliga inkomstskatt, som skulle ha beräknats för den skattskyldige, därest det till dylik skatt beskattningsbara beloppet motsvarat grundbeloppet.

För skattskyldig — — — : — — — nyssnämnda avdrag.

Anvisningar

till 4 §.

1. I 2 mom. — — — : — — — bokfört värde.

Vid beräkningen av dold reserv vid in- och utgången av jämförelseåret skall anskaffningsvärdet vid båda tidpunkterna upptagas till faktisk anskaffningskostnad med hänsyn tagen till inträffad värdenedgång på grund av inkurans. Därest skattskyldig företer utredning om att prisfall under året genomsnittligt ägt rum för det utgående lagret, må dock anskaffningsvärdet vid båda tidpunkterna beräknas enligt de vid jämförelseårets utgång gällande återanskaffningspriserna för lagret.

Vid beräkning — — — : — — — kuranta varor.

till 5 §.

Ökningen av eget kapital i rörelsen utgör skillnaden mellan bolagets behållna förmögenhet enligt utgående balansräkning för beskattningsåret och för jämförelseåret. Med bolagets behållna förmögenhet avses därvid bolagets tillgångar efter avdrag för skulder och värdeminskningposter enligt den värdesättning som skett i balansräkningen. I den behållna förmögenheten skall dock inräknas allenast halva årsvinsten enligt balansräkning.

Omfatta jämförelseår — — — : — — — hänsyn härtill.

Stockholm den 18 mars 1952.

Tage Magnusson.